Poštnina plačana v gotovini
Spedizione in abbonamento postale

Prezzo • Cena Lir 0.50

Slovenski dom

Štev. 151 — V Ljubljani, v sredo, 7. julija 1943-XXI — Leto VIII.

Izključne pooblaščenke za oglaševanje italijanskega in tujega izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Vojno poročilo št. 1137

51 nasprotnikovih letal sestreljenih

Nemški bombni napad na pristanišče Biserto

Italijansko uradno vojno poročilo št. 1137 pravi:

Nemški letalski oddelki so napadli in bombardirali pristanišče v Bizerti.

Kraji po Siciliji, med njimi Messina, Catanija in Marsala so bili cilj letalskih napadov, ki so povzročili omejeno škodo in majhno število žrtev.

Osno letalstvo ter obrambno topništvo sta uspešno ovirala nasprotnikovo delovanje. Domači lovci, med katerimi so se izkazali tisti iz 161. skupine pod poveljstvom stotnika Porcu Giovannija iz Alessandrije, so zbili 22 strojev, 15 drugih so uničili nemški lovci, 14 pa protiletalsko topništvo.

Z vojnih nastopov v zadnjih štirih dneh se 3 naša letala niso vrnila v oporišče.

*

Letala, ki jih je zbilo protiletalsko topništvo, so padla v naslednjih krajih: 4 v Sciacci, 2 v Cataniji, 2 v Gerbiniju, 2 v Vizziniju, 1 v Pozzalu, 1 v Falconari (Catanisetta), 1 v Ispici (Raguza) ter 1 v Messini. Posadka 2 štirimotornikov, ki je skočila iz letal s padali, je bila zajeta.

V vojnih nastopih zadnjih dni, so se posebno odlikovali naslednji častniki-piloti iz 4. roja: stotnik Lucchini Franco iz Rima, stotnik Picolomini Clementi Adami Ranieri Carlo iz Siene, stotnik Gianella Luigi iz Barlette, poročnik Daffara Vittorio iz Milana, poročnik Quersi Alvaro iz Lucce, poročnik Meccati Mario iz Peruggie.

Usoda Italije in fašizma - tesno zvezana z usodo sedanje vojne

Nove razlage Ducejevega govora v nemškem in švicarskem tisku

Berlin, 7. julija. s. Ves nemški tisk se še naprej bavi z Ducejevim govorom. »Angrif« prinaša na prvi strani pod dvokolonskim naslovom članek »Duce je govoril« in piše:

»Veliki Ducejev govor je vzbudil odobravanje ter enodušno pritrjevanje vsega italijanskega ljudstva. Ducejeve besede so se obrnile naravnost na srce, na pamet in na čast Italijanov. Italija nima danes nobene izbire, temveč samo eno pot: boj do konca, pa naj bodo nasprotnikovi napadi še tako trdi in nasilni.

Sam nasprotnik je Italijanom pokazal pot, po kateri naj gredo, ko je kot edini pogoj, da se sovražnosti nehajo, postavil zahtevo po vdaji. Vdaja bi pomenila bedo in nečast. Noben narod na svetu ne bi niti zdaj, niti v bodoče mogel sprejeti takih pogojev. Zaradi tega je Italija odločena bojevati se vse do končne zmage.

Usoda Italije in fašizma je tesno zvezana z usodo te vojne. Ducejev govor ima zaradi tega dvojno vrednost: po eni strani je Italijanom prikazal položaj, kakršen je, ne da bi kaj prikrival; po drugi strani pa je potrdil neomajni sklep Italije, da se ne bo dala pomesti po viharju.

Zdaj gre za vse največje vrednote italijanskega ljudstva, bodisi narodne, plemenske, zgodovinske in duhovne. Italijansko ljudstvo sprejema ta dramatični trenutek boja s trdim srcem in hladnokrvno. Odločeno je z neupogljivo silo svoje volje, s svojimi neizčrpljivimi darovi za odpor, z močjo orožja in neomejenim prispevkom slehernega državljana za skupno stvar premagati tudi najhujše težave.

Bern, 7. julija. s. Vsi listi v sestavkih, spisanih v uredništvu, še vedno obširno razpravljajo o Ducejevem govoru. »La Suisse« piše, da je italijansko ljudstvo že dolge tedne izpostavljeno smrtonosnim letalskim bombardiranjem in da je dalo dokaza o svoji moralni odpornosti. Zgled Napolija je zato značilen. »Journal de Geneve« pravi v svoji razlagi, da je Duce imel prav, ko je poudaril, da prebivalstvo, prizadeto po letalskih bombardiranjih, kaže veličasten pogum, kakor je to pač razumljivo pri narodih s starodavno omiko. List je prepričan, da italijanski narod, ki ga je fašizem koval 20 let, ni več tisti, ki bi se zadovoljil s tem, da je njegova dežele »domovina književnosti in omike«, na kar je bila toliko časa omejena. Italija se je zavedala sama sebe. Politično in gospodarsko se je dvignila na stopnjo, ki ji dovoljuje zahtevati mesto prve vrste v Evropi. Če so res med zavezniki ljudje, ki bi Italijo radi povedli nazaj, lahko tudi najbolj nepristranski človek zanesljivo trdi, da se motijo.

Na črti Bjelgorod–Kursk so vzplamteli hudi boji

Po uspešnem nastopu nemške pehote boji silovito naraščajo - Nove hude angleške letalske izgube pri napadu na sicilsko obalo - Nemška bojna letala bombardirala Biserto

Hitlerjev glavni stan, 7. julija. Nemško vrhovno poveljstvo je včeraj objavilo tole uradno vojno poročilo:

Iz zmagovitega krajevnega napadalnega nastopa nemške pehote **na odseku pri Bjelgorodu** so se razvili zaradi močnih sovjetskih protinapadov v teku včerajšnjega dneva hudi boji na kopnem in v zraku, ki so se razširili do področja **severno od Kurska** in zavzemajo od ure do ure zmerom večjo silovitost.

Pri ponovnih napadih **na sicilsko obal** so utrpeli angleško-ameriški letalski oddelki včeraj nove hude izgube. Nemško in italijansko letalstvo je sestrelilo 51 sovražnih letal, med njimi pretežno štirimotorne bombnike.

Zadnjo noč je močan oddelek nemških bojnih letal obmetaval pristaniško področje Biserte z bombami težkega kalibra.

Pri nočnih vznemirjevalnih poletih sovražnika nad severno in severozapadno Nemčijo je nastala zaradi posameznih odvrženih bomb samo neznatna stvarna škoda.

»Oko za oko, zob za zob«

Nemška »Bela knjiga« o odgovornosti za začetek letalskih napadov na neoborožena mesta

Berlin, 7. julija. s. Nemško zunanje ministrstvo je izdalo »Belo knjigo«, ki dokazuje, da je Anglija kriva začetka letalskih napadov na civilno prebivalstvo. Prva vrsta listin iz l. 1942, torej iz dobe, ko so nemški zastopniki na konferenci za omiljenje bojnih načinov vztrajali pri tem, da je sploh treba opustiti misel na letalsko bombardiranje ter se sploh bolj po človeško vojskovati. Poleg nemških predlogov v tem smislu objavlja »Bela knjiga« tudi predloge, ki so jih svoj čas dali angleški in ameriški politiki, med drugimi tudi Chamberlain, ter jih z dejstvi gladko zavrača. Potem slede Führerjeve izjave o dolžnosti držav, da se vojskujejo po človeško, izjave, ki so se jim pridružili leta 1939 vsi predsedniki vlad, tudi Roosevelt.

Listine, ki so prišle v roke nemškim oblastem po vojni s Francijo, pričajo, da sta si angleško in francosko vrhovno poveljstvo čisto drugače zamišljala letalsko vojno, kakor pa bi morala biti po sporazumih, doseženih med državami. Te listine tudi odkrivajo načrt za načrtno bombardiranje nemških industrijskih mest. Oklic, ki ga je Roosevelt pozneje naslovil na svet, da je treba omejiti uporabo bojnih sredstev, zlasti bombardiranje civilnega prebivalstva, se je izkazal samo za spletko, s katero da je Amerika hotela pridobiti časa, in da bi zagnala ljudstvu, ki živi v dobri veri, pesek v oči.

»Bela knjiga« potem govori o vojni s Poljsko ter pravi med drugim, da se je ta vojna odigravala po strogih Hitlerjevih navodilih in da so se nemški letalci pri metanju bomb vedno skrajno skrbno držali ukaza, da smejo tolči zgolj vojaško važne cilje.

Bombardiranje Varšave — pravi določno »Bela knjiga« — so nemškim oborož. silam vsilile iste poljske vojaške oblasti, ki so bile iz poljske prestolnice naredile pravcato vojaško središče. Nekaj dni po padcu Varšave je Hitler naslovil na vojskujoče se države in Mednarodni Rdeči križ prošnjo, naj bi bila vojna bolj človeška. A tudi ta novi predlog je bil odbit, in vprav tedaj se je zgodilo, da so Angleži začeli s svojimi prvimi letalskimi napadi na nemško civilno prebivalstvo. Kakor se boste še spomnili, je do teh prvih angleških napadov prišlo v noči na 12. januar 1940, in sicer na otoku Syltu. S tem je sovražnik končno začel z letalsko vojno proti mestom, ki nimajo obrambe, t. j. proti civilnemu prebivalstvu. Kot posledica tega je prišlo povračilo Angliji, toda šele po več mesecih od prvega britanskega napada in šele potem ko je Hitler še enkrat opominjal.

»Bela knjiga« nato navaja govore in članke angleških in ameriških politikov, v katerih so vztrajali na tem, da je treba neusmiljeno in z vsemi sredstvi nadaljevati letalske napade ne samo proti Nemčiji, temveč tudi proti Italiji in Japonski. »Zdaj, ko je sovražnik svoj načrt začel izvajati,« piše Bela knjiga, »je ves svet priča divjaških angleško-ameriških letalskih napadov na starčke, ženske in otroke, in ves svet obtožuje Churchilla in Roosevelta, da sta v največji meri kriva tega pobijanja. Toda sovražniki naj ne mislijo,« — končuje ta nova nemška dokazilna listina — »da bodo lahko nekaznovano nadaljevali s takšnimi napadi. Povračilo za njihove zločine nad evropsko omiko bo prišlo in bo neusmiljeno. Oko za oko, zob za zob« — pravi dobesedno Bela knjiga. »Kadar pride primeren trenutek, bo sovražnik prejel zasluženo kazen.«

Življenjska pot hrabrega generala Cebrellija

Rim, 7. julija. s. Zaradi nenadne nesreče je umrl letalski divizijski general Mario Cebrelli. General Cebrelli se je rodil 6. junija 1894. v Genovi. Že v zgodnjih letih je kazal veliko nagnjenje do vojaškega življenja, tako da je z 18. letom kot prostovoljec šel v častniško šolo. Aprila 1914. je bil imenovan za podporočnika pehote ter se udeležil bojev l. 1915-18. Že v prvem vojnem mesecu je bil ranjen, da je moral v bolnišnico. Komaj je rane prebolel, je zaprosil za vstop v letalsko službo ter se izvežbal za pilota 1. julija 1916. Potem je z letalskimi oddelki deloval na bojiščih ter postal poveljnik zelo cenjenega oddelka in si priboril dvoje odlikovanj za vojaško hrabrost. Ko je bilo ustanovljeno kraljevo letalstvo je vstopil vanj kot kapetan. Potem je bil poveljnik v letalskem poskusnem središču v Monteceliju kot major, pozneje pa kot podpolkovnik. Nato je prišel v vrhovno poveljstvo kraljevega letalstva kot načelnik tehničnega tajništva in si pridobil čin polkovkovnika, aprila 1937 pa stopnjo letalskega brigadnega generala. Bil je poveljnik 5. letalske brigade ter avgusta 1938. prestavljen v vzhodno Afriko, kjer je prevzel poveljstvo severnega odseka. Konec l. 1939. se je vrnil v domovino ter bil dodeljen letalskemu ministrstvu kot nadzornik nad brzojavno službo. V prejšnji vojni je bil dvakrat ranjen ter bil odlikovan z vojaškim savojskim redom, dvema srebrnima kolajnama, z vojaškim križcem ter mnogimi drugimi častnimi odlikovanji. 18. februarja 1941. je postal letalski divizijski general. Bil je delaven ter se strastno zanimal za vse letalske probleme; bil je zelo izkušen in dober poznavalec tehničnih vprašanj ter štel med najbolj cenjene generale kraljevega letalstva.

Na nasprotnikovo blodno čvekanje bodo Nemci odgovorili z dejanji

Berlin, 7. julija. s. Že dalj časa se iz nasprotnega tabora slišijo glasovi, ki kažejo, kako težko sovražni poveljniki skrivajo svojo vznemirjenost. To duševno stanje, pravijo pristojni ljudje v Berlinu, je treba spraviti v zvezo z važnimi krajevnimi uspehi, ki so jih nemške čete dosegle v poslednjih mesecih. Čeprav so bili ti uspehi omejeni na nekatere odseke vzhodnega bojišča, so se po njih vendarle znatno izboljšale nemške postojanke vzdolž vse bojne črte. Dokaz za to so hude izgube, ki so jih Sovjeti utrpeli, kjer koli so napadali. Izgube so bile zato tako hude, ker so postojanke nemških čet odlične, tako da so se pred njimi izjalovili vsi nasprotni navali. Med najpomembnejšimi boji so boji na odseku kubanskega mostišča ter boji, ki se bijejo na odseku pri Bjelgorodu. Vprav ti boji so nasprotnika nagnili, da se vdaja najbolj blodnim poročilom, glede katerih v berlinskih vojaških krogih menijo, da dokazujejo nasprotnikovo vznemirjenost. Na to čvekanje bo nemško poveljstvo odgovorilo z dejanji ob primernem trenutku, kakor je zmerom doslej storilo. Medtem ko hudi boji še trajajo, ni mogoče ničesar dodati in treba je počakati.

Odmevi nesrečne smrti generala Sikorskega

Lisbona, 7. julija. s. V angleški spodnji zbornici so včeraj sporočili, da je brigadni general Whiteley bil ubit v letalski nesreči, pri kateri je izgubil življenje general Sikorski.

Varšava, 7. julija. s. Novica o žalostni smrti generala Sikorskega je med poljskim prebivalstvom vzbudila globok vtis. Skrivnostno letalsko nesrečo tukaj razlagajo kot delo »Inteligence Servicea«.

La Linea, 7. julija s. Skrivnostna letalska nesreča, ki je veljala življenje generala Sikorskega in njegovo spremstvo, so poljski begunci od prvega trenutka dalje pripisovali tistemu »Inteligence Serviceu«, ki je zdaj dobil nalogo, da vodi preiskavo. Zadeva je še nadalje predmet zelo utemeljenih sumenj, da gre za premišljeno nesrečo, katere se angleška propaganda ne more otresti niti s tem, ko trobenta, da sta med žrtvami tudi dva člana angleške poslanske zbornice. Med drugim omenjajo, da so ljudje iz najbližje okolice poljskemu generalu odločno odsvetovali, da bi šel na to pot, kakor da bi bili domnevali, da ga čaka neizprosna usoda, katero pripravljajo angleški funti in boljševiške bombe nezaželenim ljudem. Generalovo truplo so našli v morju in v katoliški cerkvi v Gibraltarju je bila maša zadušnica. Katynska jama pa čaka njegovih zemeljskih ostankov.

Nasprotnikove bedastoče

Rim, 7. julija. s. Nekateri londonski listi pišejo, da je pred nekaj tedni prišlo do oboroženih spopadov med nemškim vojaštvom in italijanskimi kmeti v Battipagliji. Nemško vojaštvo je imelo — trdijo londonski listi — hude izgube. Potem je tudi še neka agencija, ki trdi, da so v Italiji prijeli in zaprli še nadaljnje fašistične funkcionarje. Predsednik sveta za pridelke (tega sveta ploh ni) je bil poslan — zatrjuje ta agencija — v koncentracijsko taborišče s svojimi sodelavci vred.

Po poročilih iste agencije naj bi bil predsednik sindikatov prodajalcev sadja in zelenjave v Firenci aretiran, ker se je bavil s črno borzo.

Na smrt obsojena verižnika

Berlin, 7. julija. s. Posebno berlinsko sodišče je obsodilo na smrt 37 letnega Adolfa Kolgerja ter 42 letno Friedo Ilpzuberjevo, ki sta se pregrešila s tem, da sta spravila v promet ponarejene izkaznice za nakup mesa.

Ameriški glas o obnovitvi Avstrije

Buenos Aires, 7. julija. s. Ameriški list »Washington Post« piše, da si ni moči misliti, da bi zavezniške države mogle zahtevati, naj bi Avstrija po vojni še naprej bila del nemškega ozemlja. List pristavlja: »Čas je, da zunanje ministrstvo sporoči svetu, da Avstrija v tej osvobodilni vojni ne bo pozabljena ter bo spet postala svobodna in samostojna država.«

Ducejeva brzojavka podpredsedniku romunske vlade

Bukarešta, 7. julija. s. Podpredsednik ministrskega sveta in zunanji minister Mihael Antonescu je prejel od Duceja naslednjo brzojavko:

»Zahvaljujem se Vam za brzojavko, ki ste mi jo poslali po končanem obisku v Italiji. Bratstvo v orožju in žrtvah, ki je združilo na ruskih bojiščih italijanske čete s četami hrabre romunske vojske, ki jo vodi conductator, potrjuje vzajemnost med obema latinskima narodoma, ki ju družijo skupni vzori evropske omike in bcj, ki ga bijeta za zmago trojne zveze. Vesel, da sem se imel priliko sestati z Vami, vam znova izrekam svoje globoko spoštovanje in čustva osebnega prijateljstva.« — Mussolini.

Bolgarski vladar sprejel novega italijanskega poslanika

Sofija, 7. julija. s. Novi italijanski poslanik Francesco Giorgio Mameli je po slovesni šegi izročil poverilnice kralju Borisu. Priča je bil ministrski predsednik in zunanji minister Filov. Vladarjev načelnik kabineta in pribočnik sta italijanskega poslanika spremljala od poslaniškega poslopja do kraljeve palače. Vozili so se v dvorni kočiji, ki jo je spremljal oddelek konjenice. Pri izročitvi poverilnic je italijanski minister nagovoril kralja Borisa in vladar mu je odgovoril. Nato se je kralj Boris dolgo in prisrčno pomenkoval s poslanikom Mamelijem, ki je vladarju potem predstavil uradnike poslaništva. Ko se je italijanski poslanik vračal, ga je velika množica ljudi toplo pozdravljala.

Popis vseh delovnih sil

Rim, 7. julija. s. Da bi se ugotovilo število vseh delovnih sil, kar jih je zdaj v kraljevini, je korporacijski minister z nedavnim odlokom odredil, da morajo vsi delodajalci, naj bodo te ali one panoge, ki imajo zaposlene gradbene delavce, do 9. julija izročiti poseben imenik vsega osebja, delavskega, tehničnega in upravnega. Na imeniku morajo delavce vpisovati po starosti in po poklicni kvalifikaciji ter ga izročiti pristojnemu pokrajinskemu korporacijskemu svetu. Isti delodajalci morajo v istem roku sporočiti pokrajinskemu korporacijskemu svetu koliko strojev in priprav imajo v svojih obratih.

Ameriški rudarji se še zmeraj upirajo

Buenos Aires, 6. julija. AS. Novice iz Združenih držav pravijo, da se stavka rudarjev v vsej državi nadaljuje. V Pensilvaniji rudarji ne marajo poslušati ukazov predsednika strokovne zveze Johna Lewisa in stavkajo naprej. Še v dveh drugih rudnikih je izbruhnila stavka, ki zajema 37.000 delavcev. V osrednji Alabami se širi med rudarji upor proti navodilu, da naj se vrnejo na delo. V premogovnikih antracita stavka 80.000 rudarjev.

Vesti 7. julija

V vodah okoli Nove Georgije na Tihem morju so Japonci potopili ameriški torpedni rušilec »Strong«.

Različne ameriške politične osebnosti so se odločile, da bodo pri predsedstvenih volitvah glasovale za Mac Cormicka, lastnika in urednika »Chicago Tribune«, ki je zagrizen nasprotnik Rooseveltov, da s tem vzamejo Rooseveltu ali Wilkieju čim več glasov.

Strogi ukrepi perzijskih oblasti so povzročili še več zmede in je položaj tam vedno resnejši. Angleži se boje za petrolejska polja in so poslali bombnike nad upornike iz plemena Kaškij. Angleško letalstvo je bombardiralo naselja tega plemena in povzročilo nad 2000 žrtev.

1050 novih prostovoljcev španske »Sinje divizije« je odpotovalo iz San Sebastiana na vzhodno bojišče.

V Italijo je prispela albanska zdravstvena komisija pod vodstvom podpredsednika vrhovnega fašističnega sveta za Albanijo Vandiela Koce, da bo proučevala zdravstveno organizacijo in bolnišnice v Italiji.

Te dni bo odpotoval v Tirano novi bolgarski generalni konzul Mink.

Švicarski vojni stroški so do konca leta 1942. dosegli 4.1 milijarde švicarskih frankov.

† Marko Burger – najstarejši Ribničan

V nedeljo, 4. julija, ob 5 zjutraj je brez večjega boja nehala pestra in na doživljajih bogata življenjska pot najstarejšega Ribničana usnjarja **Marka Burgerja.** Rojen 24. aprila 1854. leta je bil pokojni korenina, kot jih je večina njegovega rodu, saj je več Burgerjev umrlo v 88. in celo 95. letu starosti.

Kot osemletni otrok je rajni ministriral slavnemu duhovniku Holzapflu. Njemu gre zasluga, da imamo o imenovanem sploh kakšno sliko. Narisal jo je profesor samo po pripovedovanju Marka Burgerja. Bilo je potrebnih okrog trideset poskusov, da se je končno posrečila v Markovo zadovoljstvo.

Rajni je bil znan daleč po slovenski zemlji tja do Delnic pa na drugo stran proti Novemu mestu, kamor je zahajal po sejmih. Kot 13-letni podžupan je bil tudi 13 let načelnik trga Ribnice. Pridobil si je med drugim delom za dobrobit trga velike zasluge za zgraditev vodovoda, ko je s pokojnim Klunom s premoženjem dobro stal za izvedbo načrta.

Bil je dvakrat poročen. Prva žena, ki mu je dala 13 otrok, mu je umrla 1901. leta. Po očetovi smrti 1903. leta se je drugič oženil. V drugem zakonu se mu je narodilo četvero otrok. Najstarejša hčerka mu je umrla pred enim letom v 60. letu starosti. Od ostalih živijo še štirje.

Rajni Marko je imel izredno dober spomin ter se je rad spominjal marsikaterega dogodka iz preteklih dni. Kot večina Ribničanov je bil tudi on strasten polhar.

Burgerjeva družina obhaja letos 200-letnico priselitve iz Postojne v Ribnico. Že njihov praded je bil usnjar ter se je ta obrt ohranila od roda do roda. Sprva so prebivali na prostoru okrog župnišča in Oničeve hiše. Nato so se preselili na Mlako na št. 129. Učili so se doma obrti. Ko pa je Markovega starega očeta l. 1836. pobrala kolera, se je njegov oče moral iti drugam učit, in sicer v Dolenjo vas. Bil je brakir v graščini. Hišo št. 129 je prodal ter se priženi na št. 121, kjer Burgerjevi še zdaj stanujejo. Pri hiši se je prej reklo pri Cesarju. Iz tega zakona je bil en sam otrok in to Marko, ki je zgledno polnih 65 let gospodaril.

Rajnega so na zadnji poti spremili v torek ob pol devetih. Počivaj v miru, blaga korenina! Žalujočim naše sožalje!

Velikodušno darilo fašistični zvezi v Ljubljani

Knez Amadeo di Windischgrätz je po svojem bratu izročil eksc. Lombrassi vsoto 20.000 lir kot oseben prispevek za podporno delo fašistične zveze v Ljubljani.

Knezu Windischgrätzu, ki je oče treh hrabrih bojevnikov, od katerih je eden junaško padel pri izvrševanju svoje vojaške dolžnosti, je eksc. Lombrassa izrekel najtoplejšo zahvalo stranke za velikodušen dokaz fašistične solidarnosti.

Glivične bolezni na zelenjadnih rastlinah

Preden končamo poglavje o zajedavcih na povrtnini, moramo opozoriti tudi na bolezni, ki jih povzročajo razne glivice in bakterije. Škoda, ki jo delajo te vrste bolezni, je mnogo pogosteja in tudi dokaj večja nego škoda zaradi raznih vplivov, kar je bilo pojasnjeno že v mnogih spisih pokojnega gospoda Humeka. Bakterije, glivice in še druga podobna silno majhna, z golim očesom nevidna živa bitja, ki jih prištevamo k najnižjim rastlinam, se nahajajo v prirodi v neizmernih množinah v zraku, v zemlji in sploh povsod v bližini zemeljskega površja. V zraku navzgor jih je vedno manj in končno popolnoma prenehajo. Prav tako pa ne morejo živeti globeje v zemlji. Teh nevidnih bitij je silno mnogo plemen in vrst, in bi bilo brez pomena, ko bi hoteli naštevati njih tuja imena.

Navesti hočemo nekatera imena oziroma bolezni, ki se pojavljajo na povrtnini najpogosteje in prizadevajo včasih veliko škodo Poudariti je treba že vnaprej, da se nobena teh bolezni ne da ozdraviti, kar napadejo, je brezpogojno izgubljeno. Vsi naši varnostni ukrepi gredo edino za tem, da bolezni že vnaprej preprečimo ali vsaj zaviramo njih razvoj, ako se pokažejo. Na koreninah in koreninkah pogosto opažamo gnilobo, n. pr. na korenju in drugi korenasti zelenjadi. Na kislih tleh se posebno rada pojavi ta bolezen, ki naravnost

zamori korenine

korenja, petršilja, repe in krompirja.

Krastavost ali skrlup na koreninah in gomoljih lahko jako škoduje krompirju, zelenemu petršilju in drugim zelenjadnim rastlinam.

Na steblih, na listih in na cvetju se pojavi večkrat plesen, ki jo lahko spoznamo po beli prevlaki; videti je, kakor bi bila rastlina potresena z belo moko ali kakor da bi bila plesniva (od tod tudi ime plesen). To bolezen opazujemo največkrat na jagodah, na kapusnicah, zlasti pa na grahu in na kumarah. Težko je obvarovati rastline pred to boleznijo, ker se pojavi nenadoma in samo kakšno leto. Bolne rastline se ne dajo ozdraviti, bolezen je treba zabraniti s primernimi protiukrepi. Plesen povzroči najbrž napačno, zlasti enostransko gnojenje z dušikom (gnojnico).

Ob neugodnih letih, ko je mnogo preveč padavin (dežja), se radi pojavijo na zelenjadi razni paleži, ki povzročajo na listih in na drugih delih rastline izprva rumenkaste lise, ki pozneje porjave, da je videti, kakor bi bila rastlina zapaljena. K tej bolezni so nagnjene prav vse zelenjadne rastline. Bolezen se raznaša s semenom, pa je tudi v zemlji. Pospešuje jo tudi neugodno vreme, neprikladna zemlja in napačno gnojenje.

Tej sorodna bolezen je rja. Tudi ta se pogosto nahaja na raznih vrtnih rastlinah.

Kalijeva umetna gnojila so dobra sredstva za odvračanje rje

Huda bolezen na kapusnicah je golša (krof). Njen povzročitelj je neka glivica, ki se nahaja v zemlji.

Sežiganje golšavih rastlin in kolobarjenje sta najboljši obrambni sredstvi.

Na fižolu dela veliko škodo pegavost. To je glivična bolezen, ki povzroča na listih in na zelenem stročju rjave pege ali lise, ki so videti, kakor bi bile ožgane. Glivica pride tudi v razvijajoče se zrne v strokih in ga popolnoma pokvari. Bolezni se ubranimo s tem, da sadimo popolnoma zdravo seme, ki je brez bolezenskih klic, v zdravo zemljo. Bolezenske klice na semenu zamorimo, ako pred setvijo razkužimo (namakamo v raztopini uspuluna). Zemljo razkužujemo z živim apnom, pa tudi z uspulunom. Tudi dosledno izvedeno kolobarjenje je uspešno sredstvo v boju s to in drugimi glivičnimi boleznimi.

Od nekaterih zelenjadnih rastlin uživamo plodove (stročnice, kumare, paradižniki). Tudi na teh delih rastline se pojavijo bolezni raznih povzročiteljev. Kumare, buče, melone uničujejo garjavost, gniloba in razne druge bolezni. Paradižniki radi razpokajo, posledica je gniloba, vrtne jagode neznansko rade gnijejo, ako med zoritvijo količkaj preveč dežuje.

Tako bi lahko našteli še mnogo drugih bolezenskih pojavov na povrtnini, ki jih vse povzročajo razne bakterije in glivice.

Poučna navodila

Toda za obrambo bi vse to nič ne pomagalo, pač pa lahko zagotovimo v tem oziru najbojše uspehe vsakomur, ki se bo vestno ravnal po tehle pravilih:

Sejmo samo zdravo in popolnoma razvito seme. Ker se pa na zunaj ne pozna, v koliko je seme zdravo, je zelo potrebno, da ga pred setvijo razkužimo. V to svrho ga namakajmo pol ure v tekočino, ki jo rabimo, ako raztopimo v litru vode 3 grame uspuluna.

2. Ne sej pregosto! Z gosto setvijo dobimo šibke, slabotne sadike, ki so nagnjene k raznim boleznim.

3. Sadike iz toplih gred je treba že zarana privajati na zunanji zrak in vremenske izpremembe, ker le tako utrjene rastline lahko kljubujejo vsem poznejšim glivičnim napadom.

4. Pametno kolobari! To se pravi: Menjavaj vsako leto sadeže tako, da iste rastline nikdar ne gojiš po več let zapored na istem mestu. To je eno izmed glavnih obrambnih sredstev v boju z glivičnimi boleznimi.

5. Gnoji pravilno! Preobilno gnojenje z dušikom (gnojnico, stranišćniki i. dr.) povzroča bujno rast in za bolezen veliko občutljivost. Predelan (vležan hlevski gnoj) je najboljše gnojilo za povrtnino. Izvrsten je tudi pripravljen kompost. Brez dvoma so koristna tudi močna (umetna gnojila, toda morajo biti prav izbrana in pravilna ter o pravem času rabljena. To pa ni lahka zadeva.

6. Obilo gnojeni vrtni zemlji je treba dati v presledkih nekaj let tudi **apna**, ki je za zemljo naravnost zdravilo.

7. Največ bolezni na povrtnini se širi z odpadki bolnih rastlin. Zato na ogenj z vsako količkaj sumljivo rastlino! Kdor meče na kompost vse od kraja, najsi bo zdravo ali bolno, pomaga zajedavcem, da se tem laže in tem hitreje širijo po vrtu.

Zemlja je namreč najboljše zavetišče za večino živalskih in glivičnih zajedavcev na povrtnini. Kompost bo zdrav, t. j. brez bolezenskih klic in brez zalege, ako med posamezne plasti organske snovi, ki jih kompostiramo, trosimo tudi živo apno pa tudi umetna gnojila (Thomasova žlindra, kalijevo sol ali pa tudi nitrofoskal), so tudi v tem oziru zelo koristna.

8. Skrbno zatirajmo plevel! Z njim uničujemo tudi razne živalske zajedavce in povzročitelje bolezni.

V nekaj vrstah

Novi prefekt prevzel posle. Novi prefekt eksc. dr. Fr. Bellini je v sredo, 16. junija dospel v Gorizio. Najvišji predstavniki prefekture, kvesture in stranke so se mu peljali naproti do Monfaloona in so se mu tu poklonili. Nekoliko predpoldne je novi prefekt prispel v vladno palačo na Trgu zmage in takoj prevzel posle.

✝ František Andrejšek. Dne 13. maja proti polnoči je mirno v Gospodu zaspal g. František Anrejšek, župnik v Sedula. Rajnki je bil po rodu Čeh; rodil se je 20. julija 1872. v vasi Polešovice, občina Važany. Bil je izmed onih Čehov, ki so proti koncu prejšnjega stoletja prišli študirat bogoslovje v naše centralno semenišče in so se potem posvetili dušnemu pastirstvu v naših deželah. S pokojnim Andrejšekom je sedaj legel v grob zadnji češki rojak, ki je pastiroval med nami.

Dobra žitna in sadna letina v Hercegovini. Hrvaško časopisje objavlja poročila iz Mostarja, da je letošnji pridelek žita v hercegovskih krajih izredno dober. Dobro je obrodilo tudi sadje in tudi povrtnine je povsod zadosti.

Skupno nabiranje gob. V Ptuju je imela učiteljica Kronnetka predavanje o gobah. V prihodnjih dneh se bo začelo skupno nabiranje tega gozdnega sadu.

Umetniška razstava. V Karbečevi trgovini z umetninami v Mariboru sta v soboto razstavila svoja dela slikar Franc Stipe iz Krškega in Ernest Stower iz Leskovca. Razstava bo odprta do 10. julija.

Nesreče. 7letna Ivana Repulnikova iz Vičave je skočila s poda in si zlomila levo roko. Levo nogo si je poškodoval 11letni Franc Pokič iz Radovanja, ki je padel s češnje. 65letnega posestnika Franca Visočnika iz Spodnjih Hoč je konj brcnil v levo nogo in mu jo zlomil. 39letni delovodja Ervin Hartman iz Maribora se je zaletel v odprta vrata vagona in si prebil žilo na glavi. Na slamoreznici se je hudo ranila 15letna Hermina Dobrškova iz Šoštanja. S senika je padel in si zlomil ključnico 61letni Ignac Javornik, ki je bil uslužben pri zdravilišču v Dobrni. Ponesrečence so pripeljali v mariborsko in celjsko bolnišnico.

Živa bakla. Jožef Veselak iz Celja si je na samovarju kuhal večerjo. Nenadno se je vnela v bližini petrolejska posoda. Veselak je hotel ogenj pogasiti, pri tem pa se je tako opekel po nogah, rokah in glavi, da so ga morali z reševalnim avtom odpeljati v bolnišnico.

Knjiga, ki jo boste brali in gledali,
je »QUO VADIS« — naš roman v slikah.

Kom. 1.čete bataljona
"LJUBE ŠERCERJA" KRO

Dne 5.jul. 1942
Na položaju.

ŠTABU BATALJONA "LJUBE ŠERCERJA" KRO

Na položaju.

Danes smo zaplemili živež in razno robo pri Pristavcu v Iški vasi. Natančnejše poročilo sledi.

Naša patrola je vlovila Lampertovo iz Ljubljane,
Tov. Cankar izjavlja, da sta bila že oba obsojena na smrt v Ljubljani. Danes jo bomo ustrelili.

Smrt fašizmu - svobodo narodu!

Komandir: Maks

Politkomisar: ja nadomestuje

Danes jo bomo ustrelili...

S takimi smrtnimi obsodbami so komunisti pošiljali v smrt tisoče Slovencev, ki so jim bili v napotje samo zaradi tega, ker niso mogli slediti morilcem nedolžnih ljudi ter uničevalcem narodnega premoženja. Komunistom so zadostovali ovadba tovariša Cankarja in podpisa dveh zločincev z lažnimi imeni, da je padla pod krvnikovimi rokami slabotna ženska, ki so jo ustrelili šele po groznem mučenju.

Danes jo bomo ustrelili... Kratka je ta smrtna obsodba, ki so jo komunisti izvršili tajno, brez utemeljitve, brez očitkov »izdajstva« itd. Tajno je morala pasti, ker ji niso mogli tega niti očitati.

Večno lepa pesem žitnih valov

Ljubljana, 7. julija.

Človeka se včasih poloti hrepenenje po žitnem polju. Kdor je zrasel na kmetih, kdor je preživel vsaj kake lepe počitnice na deželi, med njivami z zorečim žitom, kdor je kakor koli vzljubil te večno lepe žitne vale, ta se ne more skriti pred tem velikim hrepenenjem, ki se porodi v človeku vsako leto takrat, ko se majejo valovi zlatega žita po njivah. Kamor koli se umakneš, povsod čutiš, da srce teži za njim, povsod slišiš klic prepelic in drobno cvrčanje škrjančkov pod nebom. Nehote stopaš med kimajoče klasje...

V teh dneh tudi na Ljubljanskem polju zori in kima žito. V vsaki najmanjši sapici se zamajejo njegovi valovi, vsaka bilka prikimava, kakor bi hotela pozdravljati in hvaliti Gospoda, ki ji je dal rast. Drobne rosne kapljice, ki padejo čez noč in spolzijo na vsako, še tako tanko resico, se spremene zjutraj ob prvih sončnih žarkih v rumeno zlato. Sleherna je kakor biser v mežikajočem žaru prvih jutranjih žarkov. Škrjančkova pesem prebuja polje in sega prav do prvih hiš raztegnjenega mesta. Sveže jutro prepaja zemljo in kakor lahkokrili metulji jo božajo blage sapice.

Prvi ljudje s kmetov in oni, ki po kmečki navadi zgodaj vstajajo in pozno legajo, gredo na polje. Lepše je opravljati delo zjutraj, ko je človek svež in spočit ter se celo zemlja zdi bolj vdana in sveža.

Nekje se dvigne jata rjavkastih vrabcev, se z glasnim vriščem požene v zrak in potem spet spusti kje na sosednjo njivo. Tudi nje je privabilo žitno valovje. O, vem, da so zdaj prišli obirat zlato zrnje s klasov, vso ljubo zimo in pomlad pa so prezdeli kje v strešnih žlebovih mestnih hiš! Samoten klic prepelice plava čez njive, tam z druge strani pa visok pes neusmiljeno zasleduje preplašenega zajčka, ki teče z njive na njivo, se za trenutek postavi na zadnji tački, dvigne ušesa in prisluhne, da bi ujel šum, s katerim lomasti preganjalec za njim. A že mora naprej. Le malo manjka in pes bi ga ujel. V visokih skokih jo ucvre med koruzo, naprej, naprej. Njegova koža je zanj predragocena, zato jo skrbno čuva.

Ječmen je že dozorel in žanjice so ga požele. Rž s pšenico pa še zori, vsak dan bolj trdo postaja zrnje, kleno in težko. Vsaki temnejši oblački na nebu vznemirjajo ljudi, ki jim bo to žito dalo dober kruhek. S strahom v srcu se stisnejo, ko švignejo čez nebo žareči bliski, zagrmi in padejo prve težke kaplje. V tem strahu je vsa njihova skrb in delo, vse trpljenje in up. Blagoslovi Gospod njihovo delo in odvrni hudo uro od valov zlatega žita!

Ribnica

»Quo vadis« — roman v slikah lahko naročite tudi v Ribnici pri našm zastopniku. Pohitite, ker je rok za naročilo kratek — 5. avgust.

Sv. maša za pisatelja in časnikarja Debeljaka Jožeta, pred enim letom tragično padlega, je bila danes v sredo ob 7 zjutraj pri stranskem oltarju ribniške cerkve.

Zdravstvena avtokolona. Zdravstvena avtokolona, ki posluje po občinah Ljubljanske pokrajine, bo poslovala v Ribnici 7., 8., 9., 12., 13., 14., 15. in 16. t. m. vsak dan od 8. do 12. ure in od 15. do 18. ure v prostorih dekliške ljudske šole. Avtokolona ima razne specialiste ter opozarjamo prebivalce, naj ne zamude redke priložnosti.

Lep kopalni dan je bil po slabih dneh preteklo nedeljo ter je na bregove Bistrice privabil precej kopalcev. Kopališče ima popravljene kabine ter marsikateremu nudi prijeten odpočitek in zdravo razvedrilo.

Dobrépoljo

»Quo vadis« — roman v slikah lahko naročite tudi na Vidmu. Številni naročniki »Slovenskega doma« v Dobrepoljski dolini poznajo ta znameniti roman že po ijvirnih Beranekovih slikah iz dobe preganjanja kristjanov za časa Nerona v našem listu, ki so ga mnogi v mestu in na deželi prav zaradi tega romana naročili. Knjiga na 216 straneh bo izšla v kratkem, zato izrabite kratek rok za naročbo — 5. avgust. Naročila in plačila sprejema kaplan g. Frančišek Fekonja.

S. S. VAN DINE: 60

BOGINJA MAŠČEVANJA

KRIMINALNI ROMAN

»Da, da, gospod doktor.« Vanceju, je bilo očividno dolg čas. »Vaše obžalovanje je hvalevredno, toda mi hočemo dejanj. Doslej pa nam niste pomagali dosti več, kakor... Povejte nam na primer: kdo je imel nalogo, skrbeti pri hiši za zdravila?« je vprašal rezko.

»Počakajte trenutek... dovolite, da malo pomislim.« Bliss je pogledal pri tem v tla in se začel igrati z gubo pri svojih hlačah.

»Kar premislite,« je odvrnil Vance in naredil vljudno kretnjo. »Morda pa bi nam lahko povedali, če se gospa Blissova dobro razume na egiptovske hieroglife?«

Bliss je bil videti močno presenečen nad tem vprašanjem, in spet je poteklo precej časa, da se je sprostil.

»Razume se nanje prav tako kakor jaz,« je slednjič odgovoril. »Njen oče Abercrombie jo je učil stare egiptovske pisave, ko je bila še otrok, in mnogo let mi je pomagala tolmačiti napise...«

»Kaj pa Hani?«

»On se razume na hieroglifsko pisavo bolj tako... Manjka mu resnične izobrazbe... V slovnici je slabo podkovan, pozna pa precej znakov in je njegov besedni zaklad precej obširen. Eno leto ali dve se je učil arabščine in grščine, tudi asirščine, mislim, in koptskega jezika. Ima nekako takšno podlago v jezikih kakor običajno arheologi... Scarlett pa je naravnost pravo čudo!«

Vance je potegnil iz žepa svojo dozo, in ko je videl, da je v njej samo še ena smotka, je dozo spet zaprl in jo vtaknil nazaj v žep.

»Znano mi je, da je gospod Scarlett davi šel gor, preden se je podal od doma. Upravičeno lahko mislim, da je prišel k vam.«

»Da.« Bliss se je spet zleknil v naslonjač. »Zelo všeč mi je ta možakar.«

»Kaj pa vam je dejal?«

»Nič pomembnega. Prišel mi je voščit srečo... in je rekel, da se je zato vrnil, da bi me vprašal, če ga bom morda jaz kaj potreboval.«

»Koliko časa pa je bil pri vas?«

»Približno eno minuto. Takoj je odšel. Rekel je, da gre domov.«

»No, in zdaj, gospod doktor, še neko drugo vprašanje,« je spregovoril Vance po daljšem molku. »Kdo pa naj bi bil v tej hiši imel kakšen razlog, zvaliti krivdo za umor gospoda Kyleja na vas?«

Bliss se je v hipu spremenil. Njegove oči so se zagledale nekam v praznino, poteze na njegovem obrazu pa so postale tako trdosrčne, da so bile videti naravnost divje. Oprl se je z rokami na stranici svojega naslonjača in vstal. Strah in sovraštvo sta ga prevzela. Bil je podoben človeku, ki namerava vsak hip naskočiti svojega smrtnega sovražnika.

»Na to vprašanje ne morem odgovoriti. Odgovor nanj odklanjam. Ne vem... ne vem! A nekdo vendarle je... mar ni res?« Stopil je bliže k Vanceju in ga prijel za laket. »Morali bi me pustiti, da bi zbežal.« Njegove oči so imele kar divji izraz. Plašno se je ozrl proti vratom, kakor bi se bal, da od zunaj grozi kakšna velika nevarnost. »Zaprite me, gospod Vance! Storite kar koli z menoj, samo tega mi nikdar ne recite, naj ostanem tu...« Njegove besede so postale ponižna prošnja.

Vance se mu je odmaknil.

»Potolažite se, gospod doktor,« mu je dejal hladno. »Nič se vam ne bo zgodilo... Pojdite v svojo sobo in ostanite tam do jutri zjutraj. O odgovornosti za zločin bomo že mi razmislili in ukrenili tako, kakor je prav, nikar se nič ne bojte.«

»Če pa pravite, da še nimate nobenega pojma o tem, kdo naj bi bil zagrešil ta grozni zločin!« je ugovarjal Bliss.

»O, imamo pojem, veste.« Videti je bilo, da so te Vancejeve prepričljive besede dr. Blissa pomirile. »Samo še malo moramo počakati. Ker pa je zločincu glavni njegov načrt spodletel, je skoraj neizogibno, da bo storil še kak nov korak. In če ga stori, bomo mi morda dobili v roke proti njemu dokaz, ki ga potrebujemo.«

»Pa če se spravi naravnost nadme?« je še dalje ugovarjal Blissu. »Dejstvo, da se mu ni posrečilo doseči z menoj, kar je nameraval, bi ga utegnilo privesti do tega, da stori še kaj hujšega.«

»Mislim, da ne,« je odvrnil Vance. »A če se kaj zgodi, me lahko pokličete po telefonu. Moja telefonska številka je tale,« in zapisal mu je številko telefona na svojem zasebnem stanovanju na listek ter mu ga izročil.

Dr. Bliss je s strahom vzel tisti listič, ga pogledal, potem pa vtaknil v žep.

»Grem zdaj gor,« je dejal in s preplašenim obrazom odšel.

»Si mar prepričan, Vance,« je vprašal Markham nemirno, »da ne izpostavljamo dr. Blissa kakšnemu nepotrebnemu tveganju?«

»Da, o tem sem zadosti prepričan.« Vance je postal zamišljen. »Vem dobro, da je to igra, pri kateri se mnogo tvega, a druge poti ni na izbiro.« Stopil je k oknu. »Ne vem...« je pomrmral, čez nekaj trenutkov pa dejal: »Gospod narednik, rad bi govoril s Salvetrom... Tudi ni nobenega razloga, zakaj naj bi Hennessey še dalje ostal zgoraj. Recite mu, naj odide.«

Heath je ves zbegan in ponižan odšel h glavnemu vhodu in poklical Hennesseya. Ko je prišel Salveter v salon, se Vance niti ozrl ni nanj.

»Gospod Salveter,« je spregovoril, pri tem pa še naprej gledal na zaprašena drevesa v drevoredu Gramercy, »če bi bil na vašem mestu, bi nocoj vrata svoje spalnice zaklenil... Ne pišite pa nobenega pisma več,« je še pripomnil. »Tudi v muzejsko dvorano nikar ne hodite.«

Vancejeva opozorila so očividno globoko učinkovala nanj. Gledal je nekaj časa Vanceju v hrbet, nato pa spregovoril:

Gozdovi – bogastvo Dobrépoljske doline

Sčasoma bodo po naših gozdovih skoraj samo smreka, jelka in macesen

Listnato drevje izpodriva jelovina

Dobrépolje, 7. julija.

Še do nedavnega časa so bili gozdovi last graščakov, le bore malo gozdov je bilo v zasebni lasti kmečkega ljudstva. Izkoriščanje gozdov je bilo omejeno skoraj le na domače potrebe. Vzrok temu je bilo pomanjkanje prometnih sredstev, zlasti železnice, in ker je bila cena tako nizka, da se ni izplačalo sekanje, ter ker so večino gozda imeli v lasti veleposestniki. Odkar je pa stekla železnica in so se zboljšale ceste, so se razmere zelo izpremenile, posebno ker so se gozdni kompleksi razdelili med kmetske posestnike. Kmetje so postali lastniki gozdnih parcel in zaradi železnice so se cene dvignile, ker je bilo mogoče les spraviti na trg. Gozd je velikega pomena za kmeta. Gozd daje les za gradnjo, kurjavo, za orodje in pohištvo, dalje steljo, gozdne sadeže (jagode, maline, borovnice, gobe, ježice), včasih tudi pašo. Gozdovi vplivajo tudi na podnebje, na padavine in s tem tudi na rodovitnost zemlje. Vsega tega se ljudje malo zavedajo in zato premalo pazijo na varstvo gozdov.

Sedaj oblast pazi na to, da se parcele, kjer je les posekan, takoj pogozde. Splošno so po naših gozdih slaba pota. Premalo pazijo, da doma koristno izrabijo drva. Mnogi se premalo pripravijo na zimo in kurijo z neposušenimi drvmi. Ognjišča so odprta in porabijo mnogo drv. Štedilniki se le počasi uvajajo.

V našem okraju je veliko gozdov z raznimi vrstami gozdnih dreves. Ta so: hrast, bukev, beli gaber, črni gaber, topol, breza, javor, brest, lipa, maklen, nagnoj, makunčnik, makunca, jesen, cer. Iglasto drevje je: smreka, bor, jelka (hoja), macesen. Ob potoku ali po močvirnatih krajih raste tudi jelša in jagned. Smrek in jelk pred kakimi 70 leti ni bilo nič v Dobrépoljah. Prej je rasla le bolj v laški, gregorski in robarski župniji. Črn les se je začel polagoma širiti iz velikolaške župnije preko Ponikev v dobrépoljsko župnijo, tako da ga ima sedaj skoraj vsak posestnik dovolj za domačo porabo in marsikdo tudi za prodajo.

Nekateri posestniki so že veliko denarja dobili za les, bodisi za drva ali pa za krle ali blode. Vsakdo, ki poseka bukov les za dom, takoj nasadi na posekovje nov zarod smrekovih sadik, ker navadno dobro uspevajo na kraju, kjer je prej raslo bukovje. Sčasoma bo po naših gozdovih skoraj sama smreka, jelka in macesen. Listnato drevje se vedno bolj krči, ker ga stalno izpodriva jelovina. Naši gospodarji posvečujejo

največjo pozornost jelovemu lesu

zato, ker ta les veliko nitreje raste kakor drugo listnato drevje. Smreka zraste na dobri zemlji v kakih 50 letih v višino do 30 m, v premeru do 40 cm ali tudi več, medtem ko mora n. pr. hrast rasti, da je iste debelosti, najmanj 100 let in tudi več. Zato vsak kmet, ki proda gozd na golosek, skrbi, da ga brž znova nasadi s smrekovimi, jelkovimi ali borovimi sadikami. Sadike se dobe pri gozdni upravi okrajnega načelstva v Kočevju po znižani ceni. Dobe jih pa tudi kmetje doma na krajih, kjer poženejo pregosto iz zemlje.

Kdor hoče imeti lep gozd, ima veliko opraviti z njim, ker ga mora čistiti. Nekateri posestniki skrbe, da imajo očiščene gozdove, dočim jih drugi zelo zanemarjajo.

Veliko svojih gozdov so že posekali naši ljudje, da so nastale prazne goličave, zaraščene z raznim rakitovjem in grmovjem. Posebno preglavico dela našim gozdnim posestnikom leskovo grmovje, ki posebno hitro raste. Vsaj

vsaka tri ali štiri leta je treba gozd otrebiti

ali očistiti, da ne zamori nepotrebno grmovje mladega smrekovega naraščaja.

Tudi se dobe gospodarji, ki imajo v svojem domačem gozdu veliko stavbnega lesa, pa ga gredo drugam kupit, ako ga rabijo za dom. Škoda se jim zdi sekati ga v domačem gozdu. So pa tudi taki gospodarji, ki komaj čakajo, da je malo gozd spodrastel. Brž ga posekajo in prodajo, potem se pa za tak posekan gozd nič več ne brigajo.

Splošno imajo pa pri nas naši ljudje zelo veliko korist od svojih gozdov. Veliko je takih, ki bi brez svojih gozdov sploh ne mogli živeti. V sili jim pomaga gozd. Napravijo si nekaj metrov drv ali pa posekajo nekaj krlov ali tramov, pa je človek iz stiske, ki ga tare.

V naših dobrépoljskih gozdovih je največ bukovega drevja. Z njim so obraščeni vsi naši hribi in doline. Gabrovine ni toliko kot bukovine. Hrast se zelo krči. Tako lepih hrastovih debel, kot so bila nekdaj, ni več videti po naših dobravah. Nekaj zato, ker je hrastov les razmeroma drag, nekaj pa tudi zato, ker hrastovina zelo počasi raste. Po nekaterih krajih imajo posestniki lepe smrekove gozde. Hoje niso za trgovino toliko vredne kot smreke.

Drugih vrst drevja je pri nas bolj malo. Posebno brest, kateremu pravijo brst, se že zelo težko dobi. Je posebno trpežen za vozove in drugo kmetsko orodje. Bukov les se splošno seka za drva, pa tudi za krle, ki se potem na žagi zrežejo v deske, kakor pač trgovec želi.

Ko še ni stekla železnica na Kočevje, ni bilo pri nas skoraj nič gozdnih delavcev. Le malokje so delali

drva za prodajo

V Ljubljano je bilo predaleč in se ni izplačalo. Ako je kdo naredil nekaj klafter drv, jih je imel že prej prodane kakemu zasebniku v domačem kraju ali šolam itd. Tudi niso prej delali tako dolgih polen kot sedaj. Sedaj jih delajo po en meter dolga, dočim so bila prej le 24 col dolga, t. j. 63 cm. Plače so dobili od take klaftre po 1 gl. ali 1 gl. 10 kr.

Metrska drva delajo brez izjeme povsod šele po svetovni vojni.

Pred leti, ko še ni bilo tu železnice, so tudi nekateri posestniki dali izdelovati železniške prage iz hrastovega lesa. Te so potem vozniki vozili v Ljubljano. Delavec je dobil za svojo plačo po 10 krajcarjev od vsakega izdelanega praga. Ako je bil hrast grčast, se ni mogio veliko zaslužiti pri tem tesanju.

Oglarstvo se je pri nas razvilo šele potem, ko je stekla kočevska železnica. Prej so le malo kuhali oglje pri nas; le toliko, kolikor so ga rabili domači kovači pri svojem obrtu. Večinoma so si naši prejšnji kovači sami kuhali oglje, kolikor ga je kdo rabil zase.

Ko je stekla kočevska železnica, so pa prišli k nam italijanski trgovci, ki so s seboj pripeljali svoje oglarje,

»karbonarje« iz gornje Italije

Šele potem se je začelo kuhanje oglja po naših gozdovih. Ti trgovci so pokupili cele gozdove in vanje nastavili svoje rojake, da so zanje žgali oglje. Ti delavci iz Italije so prišli s celimi družinami. Vsaka družina si je v gozdu postavila svojo kočo.

Kuhanje oglja

Oglarji najprej posekajo gozd in napravijo iz debel in vej po meter dolga polena, jih razkoljejo in puste, da se malo posuše. Medtem izravnajo prostor, kjer bo stala kopa. Sredi tega okroglo izravnanega prostora zabijejo v zemljo štiri kole, tako da tvorijo četverokot po 25 cm vsaksebi. Ako je kopa velika, morajo biti ti koli daljši. Navadno so po 2 m dolgi. Te štiri v zemljo zabite kole zvežejo na več mestih s trto. Nato začno okrog teh količev oglarji postavljati polena pokonci, in sicer debelejša v sredo kope, tanjša in okrogla pa na zunanji strani kope, ker raje izoglenijo na strani, kjer ni tako hude vročine, ko sredi kope. Tako zloži oglar drva okrog kolov, nad koli pa pusti odprtino za ogenj. Navadno zloži dve vrsti polen, eno nad drugo, pri večjih kopah pa celo po tri vrste. Ko je kopa zložena, jo krog in krog obsuje s prstjo tako na debelo, da nikjer zrak ne uhaja. Samo na vrhu pusti odprtino med koli, kamor natrese suhe trave ali suhe stelje. Nato na vrhu zažge, da začne tleti. Potem se odprtina na vrhu zadela z zemljo.

Ko je na vrhu zadelal luknje, napravi na vrhnem robu krog in krog s kolom male luknjice, da ima ogenj le toliko zraka, da samo tli in ne more goreti s plamenom in tudi ne ugasne. Tako se kuha oglje v kopi. Ko oglar vidi, da je gornji del kope že dovolj kuhan, zamaši zgornje luknje in naredi spodaj kakega pol metra pod njimi nove luknje in kopa se naprej čedalje niže kuha. To se ponavlja toliko časa, da slednjič naredi oglar luknje blizu tal, kar pomeni, da bo kopa prav kmalu kuhana. Skozi luknje se vedno kadi in po dimu spozna oglar, ali se kopa lepo kuha ali ne. Pri vsaki goreči kopi mora biti oglar vedno poleg podnevi in ponoči. Večkrat se namreč pripeti, da se kje zemlja, s katero je kopa obsuta, sesede in mora takoj

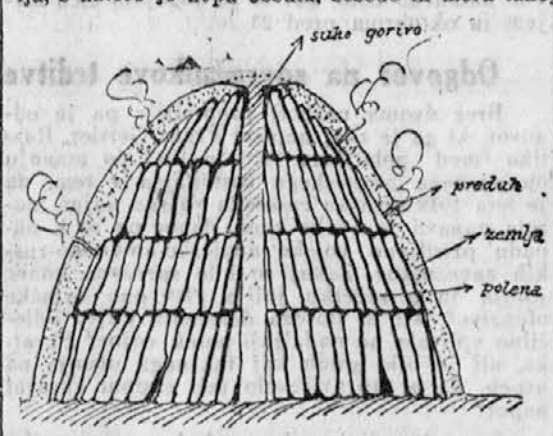

Oglarska kopa

nastalo odprtino zadelati, sicer začne v kopi goreti s plamenom in bi vsa drva zgorela. Včasih se je že dogodilo, da je oglar zadremal, nastal je požar in vsa kopa je zgorela.

Italijanski oglarji so ostali v naših gozdovih samo poletni čas. Vsako jesen so se vrnili v svojo domovino, na pomlad so pa prišli nazaj ter zopet nadaljevali s kuhanjem oglja. V sedanjih časih se je trgovina z ogljem skoraj popolnoma opustila. Le redkokdaj se pripeti, da bi kak domačin napravil kopo. Kovači še napravijo tu in tam kako kopo za lastno potrebo.

Hrvatarji

V našem kraju je bilo zelo v navadi, da so hodili naši možje in fantje vsako leto v začetku oktobra v hrvatske in slavonske šume sekat les. Vračali so se spomladi meseca aprila ali celo maja. Bilo je tudi več gospodarjev, ki so nabirali delavce za svojo kompanijo, ki je štela 30 do 50 oseb.

Glavna taka dva gospodarja sta bila Glačev Andreje in Burkukov Anton iz Ponikev. Oba sta bila velikana po telesu. Vsako leto sta peljala svojo kompanijo mož in fantov v slavonske šume sekat gozdove, tesat debelo tramovje, železniške prage in razne doge za sode in kadi. Še sedaj žive možje, ki so bili z njimi na Hrvatskem po 40 ali še celo več zim.

Hrvatarji — tako so jih imenovali — so različno zaslužili, včasih bolje, dostikrat pa nulo ali celo nič. Ako je po dokončanem delu prišlo na vsakega po 100 gl., je bilo prav dobro. Zmenjeni so bili takole: od kuharskih fantkov je imel gospodar pol njegove plače, nekateri slabejši delavci so imeli tretjino plače, eno tretjino je pa vzel gospodar, dobri delavci so pa imeli polno plačo, posebno dobri delavci tesači tudi še nekaj čez. Včasih se je dogodilo, da Hrvatarji niso niti toliko zaslužili, da bi se mogli vrniti po železnici. Po 14 dni so hodili in prišli domov vsi strgani, lačni in trudni.

Od nas ne hodijo več na Hrvatsko ali v Slavonijo, pač pa hodijo še iz Loškega potoka in okolice ter tam dalje iz Babinega polja in Prezida.

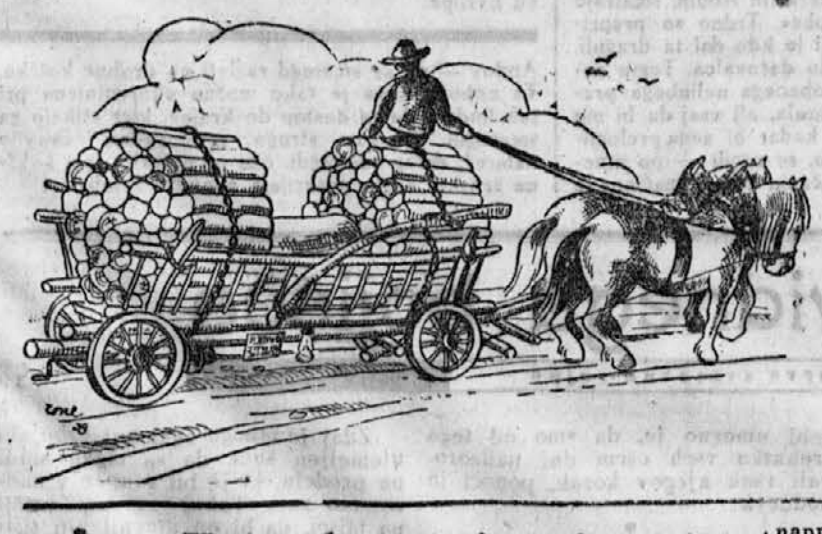

Dobrépoljci vozijo drva. (Risba iz nove knjige g. Mrkuna »Etnologija velikolaškega okraja«; risal g. Tone Ljubič.)

Iz Srbije

Kipar Dolinar razstavlja. Ves mesec junij je bila v »Beograjskem salonu« v Dečanski ulici v Beogradu razstava najnovejših del znanega slovenskega umetnika Dolinarja. Večina del je oblikovanih v žgani glini ter jih je umetnik dovršil v zadnjih dveh letih. Tokrat razstavlja Dolinar okoli 30 del, do sedaj še neobjavljenih in nerazstavljenih. Beograjska kritika je razstavljene umetnine toplo ocenila ter gleda v Dolinarju umetnika, ki se odlikuje po fini tehnični obdelavi, po oblikah, ki so lastne le visoko kulturnemu kiparju, po finesah in lahkoti, po kateri njegova dela spadajo v vrsto ustvarjanja prvega reda. Beograjski salon je v ta namen Dolinarju odstopil celo eno od svojih zasebnih sob. Razstava je bila res okusno urejena in zelo dobro obiskana.

Nova ureditev žitnega gospodarstva v Srbiji. Z najnovejšo odredbo srbske vlade je edino tamošnja žitna centrala pooblaščena zbirati, razdeljevati in predelovati žito, razne vrste stročnic in vsa živinska krmila. Omenjena centrala bo prevzemala od poljedelcev pšenico, koruzo, ječmen, oves, razne stročnice in vse vrste živinskih krmil ter jih bo dalje razdeljevala med potrošnike. Njej bodo morali oddajati vsi poljedelci vse odvišne količine navedenih hranil in krmil. Zase bodo smeli pridržati samo toliko, kolikor rabijo za lastno prehrano ter za seme. Oddaja bo obvezna takoj po mlačvi ter bo količine, ki jih bo moral izročiti centrali posameznik, določila žitna centrala v sporazumu z ministrom za kmetijstvo in prehrano. Ista centrala bo pravtako še naknadno določila dnevne količine enotne moke, t. j. mešanice pšenične in koruzne moke, ki jih bo prehranjevalni urad razdeljeval med prebivalstvo. Uporaba žitnic za prehrano živine je najstrože prepovedana. Odredbe o novi ureditvi žitnega gospodarstva v Srbiji veljajo tudi v Banatu.

Smrt naše rojakinje. Družino Ivana Rebola, ščetkarja in posestnika iz Komende, je zadel hud udarec. Na Vnebohod je umrla od možganske kapi zadeta njegova žena Ivanka, stara komaj 32 let. Na pokopališče jo je spremilo lepo število naših rojakov. Žalujočemu možu in obema otrokoma naj bo Bog dober tolažnik. Vsem preostalim tudi naše iskreno sožalje!

Ljubljana

Koledar

Sreda, 7. malega srpana: Vilibald, škof; Benedikt XI., papež; Edilburga, devica.

Četrtek, 8. malega srpana: Elizabeta Portugal., kraljica in vdova; Hadrijan III., papež.

Ljubljansko gledališče

Drama:

Sreda, 7. julija ob 19.30: »Jesen«. Red A. Zadnja prireditev.
Četrtek, 8. julija: Zaprto (generalka).

Opera:

Sreda, 7. julija ob 19: »Dežela smehljaja.« Opereta. Izven. Zelo znižane cene od 20 lir navzdol.
Četrtek, 8. julija ob 19: »Prodana nevesta«. Red Četrtek.
Petek, 9. julija: Zaprto (generalka).
Sobota, 10. julija ob 19: »Mrtve oči«. Premiera. Red Premierski.

EIAR – Radio Ljubljana

Četrtek, 8. julija: 7.30 Pesmi in napevi — 8 Napoved časa, poročila v italijanščini — 12.20 Plošče — 12.30 Poročila v slovenščini — 12.45 Komorna glasba — 13 Napoved časa, poročila v italijanščini — 13.10 Poročilo vrhovnega poveljstva oboroženih sil v slovenščini — 13.12 Prenos za Nemčijo — 14 Poročila v italijanščini — 14.10 Koncert radijskega orkestra vodi dirigent D. M. Šijanec, lahka glasba — 15 Poročila v slovenščini — 17 Napoved časa, poročila v italijanščini — 17.15 Venček pesmi — 19.30 Poročila v slovenščini — 19.45 Politični komentar v slovenščini — 20 Napoved časa, poročila v italijanščini — 20.20 Pripombe k dogodkom — 20.40 Lirična prireditev družbe EIAR: Cilea: Gloria; v odmoru predavanje v slovenščini — 22.30 Pisana glasba — 22.45 Poročila v italijanščini.

Petek, 9. julija: 7.30 Slovenska glasba — 8 Napoved časa — Poročila v italijanščini — 12.20 Plošče — 12.30 Poročila v slovenščini — 12.45 Napevi in romance — 13 Napoved časa, poročila v italijanščini — 13.10 Poročilo vrhovnega poveljstva oboroženih sil v slovenščini — 13.20 Simfonična glasba — 13.25 Radijske pesmi — 14 Poročila v italijanščini — 14.10 Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec — Simfonična glasba — 15 Poročila v slovenščini — 17 Napoved časa, poročila v italijanščini — 17.15 Koncert sopranistke Pavle Lovšetove — 17.35 Italijansko glasbo osemnajstega stoletja izvajata violinistka Nilde Pignatelli in tenorist Manfredo Ponce de Leone — 19 »Govorimo italijansko«, poučuje prof. dr. Stanko Laben — 19.45 Politični komentar v slovenščini — 20 Napoved časa, poročila v italijanščini — 20.20 Radio za družino — 21.15 Simfonični koncert vodi dirigent Privitali — 21.45 Predavanje v slovenščini — 21.55 Domovina v vojni, himne in pesmi — 22.15 Orkester »Armonia«, vodi dirigent Segurini — 22.45 Poročila v italijanščini.

Sobota, 10. julija: 7.30 Pesmi in napevi — 8 Napoved časa, poročila v italijanščini — 11.50 »Pol ure za vojaka« — 12.20 Plošče — 12.30 Poročila v slovenščini — 12.45 Valčki — 13 Napoved časa, poročila v italijanščini — 13.10 Poročila vrhovnega poveljstva Oboroženih sil v slovenščini — 13.12 Operna glasba — 13.30 Orkester vodi dirigent Rizza — 14 poročila v italijanščini — 14.10 Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec, operetna glasba — 15 Poročila v slovenščini — 17 Napoved časa, poročila v italijanščini — 17.50 Koncert pianista Antona Trosta — 17,45 Pisana glasba — 18 Gospodinjsko predavanje v slovenščini — 19.30 Poročila v slovenščini — 19.45 Politični komentar v slovenščini — 20 Napoved časa, poročila v italijanščini — 20.20 Pripombe k dogodkom — 20.40 Lirična prireditev družbe EIAR: Wagner: Tannhauser. V odmorih: predavanje v slovenščini.

Kolumb odkriva Ameriko

36

Odposlanci so se prebili prav do naselja, ki je ležalo kake štiri in pol milje daleč od obale sredi prostrane planjave. Ko so dospeli tjakaj, so našli vas opustelo, kajti Indijanci so jo popihali proti notranjosti dežele in pustili vse svoje imetje doma, čim so zagledali, da se kristjani približujejo. Naselje je obsegalo okrog tisoč koč in bi v njem lahko stanovalo okrog 3000 ljudi. Indijanec, katerega so kristjani imeli pri sebi, je stekel naprej in s kričanjem skušal dopovedati beguncem, naj se ustavijo in se ne boje, kajti ti tujci niso ljudožrci, pač pa so nasprotno prišli z neba in so obdarjali z najbolj dragocenimi predmeti vse tiste, katere so srečali. Te besede so na domačine tako vplivale, da so se končno pomirili in povrnilo se jim je zaupanje. Več kakor 2000 jih je prišlo kristjanom nasproti. Polagali so na njihove glave svoje roke v znak velikega spoštovanja in prijateljstva, toda pri vsem tem so še vedno trepetali, dokler jih Indijanec s svojimi besedami ni vnovič zagotovil o dobrohotnem stališču Špancev.

Člani odprave so po svojem povratku povedali, da so se Indijanci, čim so se otresli strahu, obrnili proti svojim domovom. Ko so prispeli tja, so se spet vrnili in ponujali razna jedila, zlasti pa kruh iz »miames«, ki so neke vrste velike repe in jih sade ter goje na vseh zemljah in tvorijo osnovno hranivo. Zmesijo si kruh, ki ga kuhajo in prepeko in ima vonj po kostanju. Nihče, kdor ga je jedel, se ne more ubraniti vtisa, kakor da bi užival kostanj. Razen tega so prinašali tudi ribe in druga jedila, kakršna so pač imeli.

Ker so pa ladijski Indijanci razumeli, da bi Kolumb rad nekaj papig, se zdi, da je Indijanec, ki je kristjane spremljal, izrazil to željo domačinom. Ljudje so se kar trli in se rinili naprej, da bi darovali papige in druge reči, ne da bi zahtevali kaj v zameno. Prosili so tujce, naj nikar ne odidejo, pač pa naj ostanejo pri njih vsaj to noč. Obljubljali so, da jim bodo prinesli še druge reči, katere imajo v hribih.

Medtem ko so se Indijanci na ta način razgovarjali s Španci, pa je Kolumb zagledal, da prihaja velika množica ljudi, sredi njih pa je bil mož mladenke, s katero je bil Kolumb lepo ravnal in jo potem poslal domov. Videl je, da so mladenko nosili na rokah in vsi so se prišli zahvalit Kolumbu za dobro ravnanje in za darove, katere je mladenki dal.

Kristjani so potem poročali, da so ti Indijanci prisrčnejši in prijaznejši kakor vsi ostali, s katerimi so se doslej srečali, toda Kolumbu se zdi, da ne ve, s čim bi se dala ta trditev utemeljiti, kajti vsi prebivalci so bili enakih značajev in enakih navad.

Kar se pa tiče lepote teh domačinov, pa so člani odprave zagotavljali, da jih ni mogoče primerjati s prebivalci ostalih otokov, kajti bili so nekoliko bolj beli od ostalih in da so vrh tega našli med ženskami dve deklici, ki sta bili tako svetle polti, da bi ju skoraj zamenjali s Špankami. Pripovedovali so končno, da so bile pokrajine, katere so videli, tako lepe in rodovitne, da visoko prekašajo Kastilijo.

Primerjajoč tisto, kar je doslej sam videl in kar je imel sedaj pred svojimi očmi, je prišel Kolumb do istega sklepa. Izraža mnenje, da po pripovedovanju mornarjev in po lastnem opazovanju lahko reče, da se ta pokrajina nikakor ne da primerjati z ono, od koder so se vrnili, kajti med njima je razlika kakor med dnevom in nočjo. Njegovi možje so dejali, da so te pokrajine odlično obdelane in da se čez nje vali široka reka, ki je tako bogata na vodi, da v zadostni meri lahko namaka vso pokrajino. Drevesa so bila zelena in polna sadežev, rastlinje in zelišča pa visoka in cvetoča, ceste široke in dobre, podnebje pa tako kakor aprilsko v Kastiliji. Slavci in drugi ptiči so peli kakor imenovanega meseca v Španiji. To je silno prijetna stvar. Tudi ponoči so nekateri ptiči presladko peli, slišali so pa tudi čirikanje čričkov in reglanje žab. Opazili so tudi veliko mastikovega drevja, aloj in bombažnih nasadov. Zlata pa niso našli, kar pa ne sme presenečati, ako se pomisli, da so se tukaj prekratek čas mudili.

Izlet na otok Tartaruga.

Petek, 14. decembra. — Kolumb je dvignil sidra v pristanišču »Marijinega Spočetja« in odplul s podporo vetra, ki je vlekel s kopnega. Toda kmalu se je veter polegel. Tako se je dogajalo sleherni dan, ko je plul ob obali. Nato pa je zavel vzhodnik, nakar se je Kolumb obrnil proti severoseverovzhodu in prispel do otoka Tartaruga. Ta otok je precej dvignjen, ni pa hribovit. Vsa dežela je lepa in obljudena kakor španski otok, pa tudi obdelana, tako da se jim je zdelo, da se nahajajo pred Kordovsko ravnino.

Ko je uvidel, da mu veter nagaja in zato ni mogel obrniti krmila proti otoku Baneque, se je odločil vrniti se v pristanišče »Marijinega Spočetja«, od koder je bil odšel. Toda dlje kakor do reke, oddaljene za dve morski milji od navedenega pristanišča, ni mogel priti.

Sobota, 15. decembra. — Vnovič je odšel iz prej navedenega pristanišča, da bi nadaljeval svojo pot. Ko pa je dvignil sidra, ga je pograbil močan vzhodnik, ki je preprečil plovbo, za katero so je bil odločil. Zato je znova zavil proti Tartarugi, prispel do tja in hotel zaviti na reko, katero je nameraval že prejšnji dan doseči in jo raziskati, pa tudi tokrat ni dosegel cilja, pač pa je lahko pol milje niže pristal ob obrežju, kjer je našel primerno sidrišče.

Ko je ladji pričvrstil, se je vsedel na čolnič in odplul po reki. V pričakovanju, da je dospel do njenega izliva, je zavil v morski zaliv, ko pa je zapazil, da se je zmotil, je zavil nazaj in pol morske milje naprej odkril ustje reke, ki pa ni bilo globlje kakor en seženj. Reka je z velikimi valovi prodirala v morje.

58.

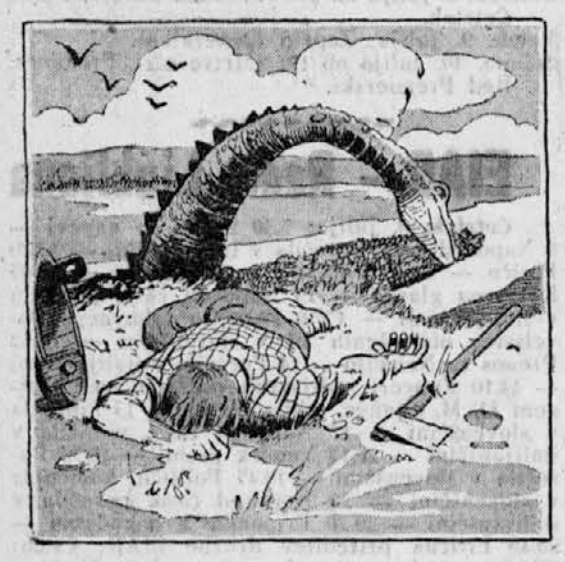

Skozi možgane pa mu je šinila grozna misel in spoznanje: »Zdaj sem slepec; slep ne bom ubil zmaja. Zdaj pride kazen za moj bratovski greh ...«

V tem hipu je zmajeva glava padla po njegovi kot ogromen kij in ga pri priči ubila. Ko je zmaj še posrkal okrvavljeno mleko, se je počasi ritensko potegnil z dravskega brega zopet tja na Kačji otok, ki sta ga objemala dva rečna rokava deroče Drave.

59.

Že prvi dan se je vest, da je dravski zmaj zopet ubil nekega predrzneža, ki da je bil prej pohorski drvar in dravski splavar, zdaj pa hlapec limbuške graščakinje, širila po vsej Dravski dolini in po polju. Od tam se je grozna novica povzpela na zeleno Pohorje ter se širila po vseh planinah, drvarijah, kmetijah, žagah in mlinih. »Dravski zmaj je ubil pohorskega drvarja!«

60.

To je zvedel tudi najmlajši brat, ki je kot volar služil pri planinskemu kmetu že vsa leta od takrat, ko se je bil po gornji poti vrnil na planino. Služil je tako, da ga je na kmetiji vse rado imelo. Vsa ta leta ni šel s kmetije nikamor, tudi plačila ni jemal, ker s kmetom sta se bila pogodila tako, da bo dvignil zaslužek, kadar ga bo rabil.

Če ste naročnik Slovenskega doma, dobite naš »QUO VADIS« v knjigi že za 25 lir!

»SLOVENSKI DOM«
izhaja vsak delavnik ob 12. Urejuje: Mirko Javornik. Izdajatelj: inž. Jože Sodja. Za Ljudsko tiskarno: Jože Kramarič, vsi v Ljubljani. Uredništvo in uprava: Ljubljana, Ljudska tiskarna, Kopitarjeva 6. Telefon 40-01 do 40-05. Mesečna naročnina 11 lir, za tujino 20 lir. — Posamezna številka 50 cent.

Za padec evropske trdnjave ne zadostujejo samo mostišča

Kako nemški pisci zavračajo trditve nasprotnikove propagande

Berlin, v začetku julija. Kakšna je razlika med poletjem leta 1918 in poletjem 1943? Na to vprašanje so odgovorili že številni nemški pisci ter v svojih člankih zavračali trditve nasprotnikove propagande, po kateri naj bi se ponovilo natančno tisto, kar se je dogajalo med majem in oktobrom pred 25 leti.

Odgovor na sovražnikove trditve

Brez dvoma najbolj prepričljiv pa je odgovor, ki ga je zdaj napisal Franz Geisler. Razlika med poletjema 1918 in 1943 po mnenju omenjenega bavarskega časnikarja v tem, da je leta 1918 nemška cesarska vojska nujno morala napasti za vsako ceno, danes pa so k napadu prisiljene vojske angleško-ameriško-ruskih zaveznikov. Zakaj so bile sprožene konec junija in v začetku julija 1918 one orjaške ofenzive? Ali bi dosega določenih ciljev odločilno vplivala na nadaljnji potek vojne? Skratka, ali je bilo sploh kaj takšnega upanja na uspeh, da bi upravičevalo tak obupni skrajni napor?

Pravi in edini razlog, zakaj se je nemško vrhovno poveljstvo tedaj odločilo, da udari na obroč, ki je stiskal Nemčijo, je bil naslednji: Notranji položaj v Nemčiji je bil leta 1918 skrajno kritičen, zlasti v prehranjevalnem oziru. Poleg tega je tedaj tudi že zelo primanjkovalo najvažnejših surovin v tolikšni meri, da so celo izdelovanje streliva morali občutno zmanjšati. Tedaj so se odločili zaigrati na zadnjo karto v upanju, da dosežejo vsaj nekaj hrupnega uspeha na vojnem prestižu, če na primer zavzamejo Calais in potisnejo zaveznike nazaj do Pariza. Da bi tedaj kdo resno mislil na končno zmago v vojni, lahko verjame danes samo tisti, ki ne pozna dramatičnega razpleta dogodkov, ki so se odigrali za kulisami spomladi leta 1918.

Ludendorf je že v prvih dneh meseca maja dal razumeti cesarju, da bi samo še kak čudež mogel preprečiti nemški poraz. Lahko bi kdo ugovarjal, češ če bi se bila cesarska vojska odločila za obrambo, ne bi dobila smrtnega udarca in bi se ji posrečilo kljubovati še dolgo francosko-angleško-ameriški vojski. V tem primeru bi čudež lahko predstavljalo nekaj, česar niso vnaprej videli: na primer končni poraz, ki bi ga nasprotnikom prinesla podmorniška vojna.

Sedanji položaj

Ugovor bi bil v neki meri utemeljen, če bi tedaj hoteli upoštevati to, kar je pozneje zapisal v svojih »Spominih« Churchill, namreč, da bi rodilo pogubonosne posledice za zaveznike, če bi se bila podmorniška vojna nadaljevala samo še nekaj mesecev. Zavezniki bi bili v tem primeru verjetno izgubili vojno.

V letošnjem poletju pa nemške in zavezniške vojske ne čutijo prav nobene potrebe, da bi morale napasti, pač so v nadvse srečnem položaju, da lahko čisto mirno čakajo, kdaj bo nasprotnik napadel. Ta napad bi nemškim in njenim zavezniškim vojskam prinesel možnost, da same preidejo iz obrambe v napad ter prisilijo Angleže, Amerikance in Ruse k odločilni bitki. Na drugi strani pa so Anglosasi prisiljeni, da poskusijo odpreti vrata v evropsko trdnjavo. Ne morejo več mesece in mesece ali celo leta in leta držati puško ob nogi na meji evropske trdnjave, če si le ne delajo utvar, da bodo to trdnjavo zavzeli s tem, da jo bodo izstradali, ali pa s kakšnim »trojanskim konjem« ali pa jo celo ukrotili z letalskimi napadi. Takšne utvare so res nekaj časa imeli, pozneje pa so jih opustili, ker so spoznali in se prepričali, da je vojno mogoče odločiti na en sam način, namreč, da se spoprimejo z osnimi vojskami na evropskih tleh.

V svojem zadnjem govoru Churchill ni kar tako brez vzroka povsem opustil upanja, da bi letalski napadi mogli prinesti zlom osi. Govoril je o totalni letalski vojni, toda le kot o nekakšnem ogromnem besnečem ognju, ki pa mu bo moral slediti napad, da katerega naj bi prišlo, »preden bi odpadlo jesensko listje«.

Angleži spoznavajo svojo zmoto

Mi smo prepričani — nadaljuje Geisler — da bo do napada prišlo tudi že zaradi tega, ker bi po novih, brezdvomnih prošnjah iz Moskve vsako nadaljnje izgovarjanje utegnilo roditi hujše posledice kakor pa izpodleteli poskus izkrcanja. Odveč bi bilo pripominjati, da izkrcanje na tej ali oni točki evropske celine še ne bi pomenilo, da je sovražnik že zabil klin v evropski celinski obrambni sistem. Tudi če bi se nasprotnikom posrečilo prepeljati na evropski zahod ali vzhod ogromne sile, bi se vojaški položaj bistveno ne spremenil. Za padec evropske trdnjave še ne zadostuje, da sovražnik naredi mostišča! Premagati mora evropske vojske. In prav tedaj bi se lahko zgodilo, da bi nemška in zavezniške vojske prešle v odločilni protinapad in zadale sovražniku nevarni, če ne celo smrtni udarec. Isto velja tudi za boljševike. Seveda sovražnika ne smemo podcenjevati. Izven vsakega dvoma je, da bodo Anglosasi do skrajnosti stopnjevali strahovalne napade na evropska mesta v upanju, da bo potem vdor lažji in manj tvegan.

Tu in tam se že kažejo znaki, da Angleži prihajajo do spoznanja. Treba jih je pripisovati angleškemu strahu pred povračilom. Toda ta strah preganja angleška propaganda, ki skuša prepričati javnost, da ima zavezniško letalstvo zdaj že ogromno premoč in da zato nemško letalstvo ne bo nikdar moglo Angležem povrniti v enaki meri. Vsekakor, pravijo, bi angleško letalstvo, ki ga podpirajo tudi severnoameriške letalske sile, izvedlo bliskovite »super-represalije«. Če bi bila angleška propaganda res prepričana o tem, kar oznanja, ne bi preveč vztrajala pri gotovih dejstvih. Na vsak način pa je nemški narod trdno prepričan, da uničenje tako številnih zgodovinskih spomenikov in premišljeni umori tolikšnega števila nedolžnih ne bodo ostali nekaznovani.

Japonska taktika

Evropska celina pa se nima namena samo braniti. Hoče tudi napasti, zavedajoč se, da je napad najboljša obramba. Zdaj dozoreva misel na zmagovit nastop. To je odgovor, ki ga lahko damo omenjeni sovražni propagandi. Tudi v jugozahodnem delu Tihega morja se pripravlja nekako točno isto, kar se dogaja ob robu odločilnih vojnih prizorišč, t. j. v Afriki. Amerikancem se je posrečilo doseči nekaj uspehov, ki pa v ostalem prav nič ne spreminjajo splošnega vojaškega položaja. Seveda tudi Japonci ne podcenjujejo sovražnikovih prizadevanj. Prepričani pa so, da se bo njihova obrambna taktika končala s tem, da bodo nekega dne spet prešli v napad, v odločilni napad.

Tedaj bo angleško propagando tudi minila volja zbijati šale na primer na račun Boseja, čigar prihod v Singapoore naj bi po mnenju »Timesa« pomenil začetek japonskega poraza na Salamonskem otočju in na Novi Gvineji. Ali do tega Bosejevega prihoda v Singapoore ni prišlo prej zaradi imenovanja Wawella za indijskega podkralja.

»Svobodna Indija« tudi poroča o prihodu Čandra Boseja v Singapoore oziroma v Šonan, kakor se danes imenuje ta nekdanja britanska trdnjava. Poročilo pravi, da bo obisk Čandra Boseja v Singapooreju še bolj utrdil v indijskem ljudstvu vero v uspeh indijskega osvobodilnega gibanja in da je obenem znanilec žalostnega presenečenja za Angleže. »Prepričani smo,« končuje to poročilo, »da je obisk Čandra Boseja v Šonanu za indijske narodnjake, ki pripadajo osvobodilnemu gibanju, signal, naj še bolj vtisnejo temu gibanju značaj revolucije ljudskih množic, gibanju, ki ga Angleži s svojimi nasilnimi ukrepi ne bodo mogli zatreti in ki se bo končalo šele tedaj, ko se bodo zadnji angleški zatiralci umaknili iz Indije.« (»Il Piccolo«.)

Kamen zvestobe

Domačini, ki žive v ameriških Andih, smatrajo smaragd za »kamen zvestobe«. Trdno so prepričani, da vsako žensko, ki ji je kdo dal ta dragulj, prevzame vroča ljubezen do darovalca. Temu darovalcu se ni treba bati nobenega neljubega presenečenja, da bi ga žena varala, ali vsaj da bi mu bila nezvesta, zakaj vselej, kadar bi žena prelomila svojo prisego ali obljubo, se zgodi — po mnenju oziroma trdnem prepričanju teh domačinov z Andov — da se smaragd razleti na drobne koščke. Ta njihova vera je tako močno vkoreninjena pri teh ljudeh, da je dostop do krajev, kjer stikajo za smaragdi, ženskam strogo prepovedan. Pravijo namreč, da se smaragdi, čim se pojavijo tam kakšne ženske, naglo poskrijejo v osrčje zemlje ...

»Quo vadis«

zgodovinski roman iz prvih časov krščanstva, v novi izdaji in novi obliki

Sloviti roman poljskega pisatelja Henrika Sienkiewicza, ki mojstrsko popisuje propadanje poganskega Rima in zmagoviti nastop mladega krščanstva, je pri nas zelo poznano delo. Komu je neznana ganljiva zgodba o križani ljubezni med krščansko kraljično Ligijo in mladim rimskim plemičem in spreobrnjencem Vinicijem? Kdo ne ve za Ursusa in Hilona; komu se ne bi smilil po svoje dobri in plemeniti pogan Petronij, ko gre s svojo zvesto sužnjo Euniko v prostovoljno smrt? In kdo ne pomni strahotnih prizorov o mučenju kristjanov na zapoved cesarja Nerona; kdo ne ve za »žive plamenice«, ki si jih je za mučenje kristjanov izmislil Tigelin?

To znamenito delo, najpriljubljenejša povest svoje vrste, bo prihodnji mesec izšlo v novi izdaji in novi obliki, namreč kot **roman v slikah**, tako kakor je že izhajalo v »Slovenskem domu«. Vsa pisana snov, ki človeka že zgolj s podano besedo tako zagrabi, bo v tej knjigi prikazana v mojstrskih slikah risarja J. Beraneka.

Novi »**QUO VADIS**« bo debela knjiga, **velika kakor četrt strani »Slov. doma«. Obsegala bo 216 strani samih slik.** Tiskana bo na dobrem, močnem papirju, vezana pa **mehko** (kakor knjige »Slovenčeve knjižnice«) ali **trdo, v polplatno.** Nekaj izvodov bo pa tiskanih **na najboljšem papirju** ter vezanih **v celo platno.**

Ker bo ta znamenita knjiga izšla samo **v omejenem številu izvodov**, opozarjamo bralce našega lista, naj si jo zagotove **v prednaročbi.** Naroča se v uredništvu »Slovenskega doma«, Ljubljana, Ljudska tiskarna. Mehko vezana velja 32 lir, v polplatno vezana 45 lir, najboljša izdaja pa 85 lir. Za naročilo zadostuje dopisnica. Osebno pa lahko naročate v upravi »Slov. doma«, Ljudska tiskarna, pritličje.

Naročniki »Slovenskega doma« imajo v prednaročbi znaten popust. Namesto 32 lir velja zanje navadna izdaja samo 25 lir. Izkoristite to ugodnost!

Nov napredek v radijski oddaji

Izviren poskus radijskega prenosa, čeprav to ni prvi te vrste, so pred nedavnim naredili med Dunajem in Münchenom. Rodil je med vsemi dosedanjimi poskusi še najlepše uspehe, pravi to zanimivo poročilo iz Nemčije. Prenos iz omenjenih dveh nemških mest so kombinirali tako, da radijski poslušalci niso mogli razločiti, katero postajo poslušajo. Na dunajski radijski oddajni postaji je nastopala tisti večer neka pevka z radijsko slušalko na ušesu in je pred mikrofonom pela neko pesem, spremljal pa jo je na klavirju nek pianist, ki je tedaj sedel na münchenski radijski oddajni postaji. Nato so predvajali neko burko, ki je imela le eno dejanje in sta v njej nastopali samo dve osebi, od katerih je ena nastopala na Dunaju, druga pa v Münchenu, in sicer na Dunaju igralka, v bavarski prestolnici pa igralec. Za konec pa so oddajali še koncert, na čigar sporedu so bile izmenično točke z Dunaja in Münchena. Pravijo, da so ti poskusi sijajno uspeli. Tako zdaj upajo, da bodo nekega dne lahko predvajali radijski spored, nekak »super-spored«, ki ga bodo lahko izvajali najboljši evropski umetniki, ne da bi jim bilo treba priti skupaj v kakšno mesto, pač pa bodo lahko ostali vsak v svojem kraju, radijskim poslušalcem pa niti na misel ne bo prišlo, da poslušajo pevce ali godbenike, ki sede vsak na svojem koncu Evrope.

Skrivnosti z nevidnega bojišča

Vohunski spomini iz prve svetovne vojne

19

Obraz, ki jih je sto tisoč.

Dobro se spominjam tistega dneva, ko se je Roger Buxton prvič oglasil pri nas ter sem ga prvič v življenju videl. Prišel je v pisarno, kjer smo delali vsi, kar nas je bilo od našega oddelka ravno doma, ter na kratko povedal, da bi rad delal za nas, to je za našo obveščevalno službo.

Če ga je človek samo bežno pogledal, je pri priči začutil, da ima pred seboj človeka, ki skoraj zatrdno nosi v žepu samokres. In prepričan je bil takoj tudi o nečem drugem: da bi ta človek samokres znal rabiti prav tako mirno in ravnodušno, kakor je ravnodušno prožil prižigalo za cigarete.

Ni govoril dosti. Vse, kar je povedal, je bilo jasno, stvarno in trdno. Dejal je:

»Govorim pet jezikov, vsakega dovršeno. Kar se pa tiče korajže in žilice za take reči, pa...«

Pri teh besedah si je malce pogledališko odpel srajco ter nam pokazal oprsje, podobno oprsju marmornatega kipa. Čez prsi se mu je vleklo nekaj globokih brazgotin.

Tovariš P. M. Ch. Keller, ki je bil previden in skušen človek, ga je nekam nezaupljivo vprašal:

»Kako vam je pa ime?«

Oni je s pogledom preletel nas, ki smo sedeli za svojimi mizami ter pazljivo poslušali, potem je pa skoraj zaničljivo vprašal:

»Ali je res tako potrebno, da vam povem svoje ime?«

Malo smo se spogledali, zakaj ta odgovor je bil res nepričakovan in še bolj nenavaden, saj je nasprotoval vsem ustaljenim načelom o tem, kaj je treba povedati povsod najprej, če se človek poteguje za službo. Nismo vedeli, kaj bi odgovorili.

Potem se je pa oglasil kapitan Cordier, ki je svoje čase bil policijski stotnik, potem pa je presedlal k nam. Vsi, ki so ga poznali, mu niso rekli drugače kakor živa kartoteka ali živi seznam, zakaj imel je tak čudovit spomin, da si je zapomnil o človeku, katerega je tudi samo enkrat v življenju videl, prav vse, kar je le zvedel o njem tedaj ali pozneje. Cordier je dejal:

»Saj je res odveč in nepotrebno. Mi že tako in tako vemo, da ste vi Roger Buxton in da ne bi bili svoj živ dan več prilezli iz zapora, če bi se ne bil našel nekdo, ki vam je plačal dva najboljša odvetnika, da sta vas zrezala iz zagate. Tako ste se pa zmazali z borimi desetimi leti. Mar ni tako?«

Oni zaradi tega nepričakovanega razodetja ni bil videti prav nič presenečen. Vsaj pokazal ni, da bi bil. Obrnil se je k stotniku ter je ravnodušno in malomarno kakor prej rekel:

»Tako je. Res sem Roger Buxton, pa to ni važno.«

Zdaj je prevzel besedo major Walker, ki je do zdaj molčal in pustil besedo drugim. Med pogovorom si je nekaj zapisoval, in ko je Buxton umolknil, je rekel:

»Oglasite se spet čez osem dni. Tedaj mislim, da vam bomo že lahko odgovorili kaj natančnejšega.«

Roger Buxton je odšel iz pisarne malomarno, kakor bi njegova prošnja za vstop v vohunsko službo ne bila nič posebnega. Samo po sebi umevno je, da smo od tega trenutka vseh osem dni nadzorovali vsak njegov korak, ponoči in podnevi.

*

Človek, kakršen je bil Buxton, bi za nekatere določene naloge utegnil biti kar koristen in uporaben. Časi so tedaj — bilo je v zadnjih mesecih leta 1917 — bili hudi in nevarni. Morali smo biti kar se da oprezni in previdni, zakaj prav tiste dni smo bili dobili zaupno okrožnico, na kateri je bila slika »zelo nevarnega vohuna«. Okrožnica je sporočala, da je to sliko poslal naš zaupnik iz Züricha. Toda z njo si nismo mogli kaj dosti pomagati, zakaj obraz na njej je bil izmed tistih, ki smo jim v našem vohunskem žargonu rekli »obraz, kakršnih je sto tisoč«.

Pa je res bil tak obraz, kakor jih na svetu srečavate na sto tisoče. Znamenja v popisu so bila kar se da vsakdanja. Ni imel niti ene posebnosti: nos pravilen, brez brk, oči sivomodre, lase gladke, skratka naravnost vzoren obraz za človeka, ki ga oblasti preganjajo, pa se ne morejo pri iskanju opreti na nobeno stvar, ki bi bila drugačna kakor pri slehernem človeku.

Podatki, ki jih je naš zaupnik poslal s sliko, so pravili, da je tisti nevaren vohun nepridiprav, star kakih štirideset let, nekaj več kakor srednje postave. Obdolžen je bil, da je po tirih nekega važnega železniškega mosta nasejal precej nevarnih bomb, poleg tega pa še več podobnih raznih stvari.

Zdaj je mnogo znamenj vzbujalo utemeljen sum, da se cigan mudi na predelu, ki je bil zaupan v nadzorstvo nam. Takoj smo tudi prišli na misel, da bi on utegnil biti tisti skrivnosten človek, ki je prav tiste dni pognal v zrak ogromno bencinsko skladišče na tem področju in celo ne prav daleč od našega urada.

Stvar je bila še bolj sitna in težavna, ker nismo vedeli, kako je temu nevarnemu človeku ime, ne pod kakšnim izmišljenim priimkom se giblje po naši državi. Najbrž je imel celo vrsto napačnih imen. Treba bi bilo najprej zvedeti za ta, potem bi se dalo šele kaj ugotavljati, kdo je ta mož v resnici.

Ko je Buxton odšel, smo dolgo razpravljali o tem vohunu in o njegovem delu. Nazadnje je Keller dejal:

»Če hočemo tega prevejanca dobiti v past, nam je potreben človek, ki je vsega sposoben. Mislim, da bi Roger Buxton bil kakor nalašč za to stvar.

*

Preteklo je tistih osem dni, ko smo, kakor sem že povedal, Rogerja Buxtona zasledovali in opazovali na vsak korak. A naj smo pazili še tako, nismo mogli zvohati nič sumljivega. Zaradi tega nam ni noben pomislek odsvetoval, da bi mu ne zaupali naloge, naj on skuša zaslediti onega nevarneža.

Zaradi tega me je nemalo presenetilo in osupnilo tisto, kar se je primerilo čez osem dni, ko je Roger Buxton natanko ob dogovorjeni uri stopil v našo pisarno. (Dalje.)